

Обмеження касаційного оскарження у малозначних справах та інші перепони на шляху до забезпечення єдності судової практики

Андрій Нижний, співкеруючий партнер Hillmont Partners

-
- Забезпечення єдності судової практики – важлива (основна?) мета судової реформи
 - Обмеження касаційного оскарження у малозначних справах – чи дійсно перешкода для єдності судової практики?

Не підлягають касаційному оскарженню:

судові рішення у малозначних справах, крім випадків, якщо:

- ✓ касаційна скарга стосується питання права, яке **має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовчої практики**;
- ✓ особа, яка подає касаційну скаргу, відповідно до цього Кодексу позбавлена можливості спростувати обставини, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи;
- ✓ справа становить **значний суспільний інтерес** або має **виняткове значення для учасника справи**, який подає касаційну скаргу;
- ✓ суд першої інстанції відніс справу до категорії малозначних помилково

ПЕРЕШКОДИ

- ✓ Велика кількість прецедентів та складність їх пошуку
- ✓ Не завжди послідовна практика касаційних судів та обов'язковий статус усіх рішень ВС
- ✓ Основне завдання ВС?
- ✓ Простота відступлення від висновку про застосування норми права Великою Палатою
- ✓ Не завжди коректне застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини судами усіх інстанцій

КІЛЬКІСТЬ ПРЕЦЕДЕНТНИХ РІШЕНЬ

	ВС	ВС США
Кількість суддів	179	9
Кількість колегій	ВП + 4 ОП + 13 П + 53 К	1
Кількість розглянутих справ по суті	близько 40 000	100-150
Критерії відібрання справ на розгляд	неправильне застосування норм матеріального права чи порушення норм процесуального права, з урахуванням касаційних фільтрів	національне значення, узгодження суперечливих рішень федеральних судів, прецедентне значення
Оновлення складу вищої колегії	оновлюється кожні три роки	незмінний

База правових позицій Верховного Суду

<https://lpd.court.gov.ua>

Не завжди послідовна практика касаційних судів та обов'язковий статус усіх постанов ВС

«...апеляційний суд обґрунтовано відмовив у задоволенні позову про виселення відповідача, оскільки ні у ЦК України, ні у ЖК УРСР не передбачена можливість виселення члена сім'ї колишнього власника без надання іншого жилого приміщення (стаття 116 ЖК УРСР та стаття 405 ЦК України)...».

Постанова ВП ВС від 21.09.2019

«...З огляду на підстави заявленого позову, застосуванню підлягають положення статей 391, та глави 32 «Право користування чужим майном» ЦК України, оскільки застосування до регулювання житлових відносин положень ЖК Української РСР, прийнятого 30 червня 1983 року не відповідає реаліям сьогодення та змісту нинішніх суспільних відносин...».

Постанова КЦС ВС від 16.12.2020

«ОСНОВНЕ» ЗАВДАННЯ ВС

- формулювання висновку про застосування норми права
- вирішення спору чи іншої справи
- захист порушених прав та законних інтересів
- виправлення недоліків законодавства?

Завданням судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів та інших справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави.

ЦПК, ГПК, КАС

«У випадках, встановлених договором або законом, воля сторони до вчинення правочину може виражатися її мовчанням».

Частина 3 ст. 205 ЦК України

«...на фізичних осіб покладено законодавчий обов`язок укласти договір та вносити плату за користування послугами з вивезення побутових відходів; а тому у випадку відсутності прийняття оферти шляхом погодження на укладання договору про вивезення відходів або конклюдентних дій, які свідчать про прийняття пропозиції, таке прийняття може бути також у вигляді мовчання...».

Постанова ОП КЦС ВС

Обов`язок укласти
договір

Допустимість вираження
волі мовчанням ?

Простота відступлення Великою Палатою від висновку про застосування норми права

- ✓ достатньо 8 з 21 суддів ВП ВС (половина від 2/3 складу + 1 суддя)
ч. 1 ст. 35, ч. 7 ст. 33 ЦПК України
- ✓ змінність складу ВП ВС (кожен суддя максимум два 3-річних строки поспіль)

Підписання договору від імені однієї із сторін іншою особою тягне за собою неукладеність договору, що унеможлиблює визнання такого договору недійсним.

**Постанова ВП ВС від 16.06.2020р. у справі
№ 145/2047/16-ц**

***Всього брало участь у розгляді 17 суддів ВП ВС,
з них 7 окремих думок.
За відступлення - 10 суддів.***

При вирішенні питання про відхід від попереднього прецеденту «суддя повинен обрати рішення, корисність якого переважатиме над шкодою, якої воно завдаватиме».

ААРОН БАРАК, Голова ВС Ізраїлю у 1995-2006р.р.

The Judge in a Democracy. Princeton University Press, 2006. P.159

ШКОДА ВІД ЗМІНИ ПРЕЦЕДЕНТУ

- ✓ Фактично різне регулювання відносин за одних і тих самих норм
- ✓ Масове скасування рішень судів нижчих інстанцій, які слідували попередньому прецеденту
- ✓ Негативний вплив на стабільність та прогнозованість правозастосовчої практики в цілому

Не завжди коректне застосування ЄКПЛ та практики ЄСПЛ

- ❑ «клонування» не зовсім коректних зразків застосування вищими судами практики ЄСПЛ
- ❑ нерозмежування «прецедентної» (ratio decidenti) та додаткової (obiter dictum) частин рішення ЄСПЛ
- ❑ уявлення про універсальну «прецедентність рішень ЄСПЛ»
- ❑ «помилкове» та «маніпулятивне» застосування практики ЄСПЛ

Джерело: Буроменський М.В., Сердюк О.В. Аналітичний звіт за результатами моніторингу судових рішень щодо застосування в Україні положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини // <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/390506?download=true>

ПРОПОЗИЦІЇ ДО ОБГОВОРЕННЯ

- Імплементация Бази правових позицій ВС в Діловодство суду та/або відновлення Постанов Пленумів касаційних судів?
- Закріплення пріоритетності висновків ВП ВС?
- Закріплення мінімального порогу для відступлення Великою Палатою від попереднього висновку - більшість від складу?
- Покращення якості роботи судів першої та апеляційної інстанції
- Навчання суддів, адвокатів, прокурорів

Дякую за увагу!

Андрій Нижний
Співкеруючий партнер,
Судова практика та вирішення спорів

E a.nyzhnyi@hillmont.com

Київ

Україна

Вул. Євгена Коновальця 36-Д, 5 поверх

T +38 044 277 2447

E office@hillmont.com

Лондон

Сполучене Королівство

105 Вікторія Стріт, 6 поверх, Вестмінстер

T +44 2034 572881

E office@hillmont.com